

3. Доцільно скоординувати приписи щодо конфіскації майна та спеціальної конфіскації.
4. Для вирішення питань ефективності кримінально-правового впливу є сенс розширити застосування конфіскації майна: наприклад, застосовувати конфіскацію частини майна за вчинення корисливих злочинів середньої тяжкості.

Література:

1. Жук М. С. Институты российского уголовного права: понятие, система и перспективы развития: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.08 / М. С. Жук; ФГОУ ВПО «Кубанский государственный университет». – Краснодар, 2013. – 62 с.
2. Орловська Н. А. Актуальні проблеми кримінально-правового регулювання спеціальної конфіскації в Україні / Н. А. Орловська // Вісник Луганського держ. ун-ту внутр. справ імені Е.О.Дідоренка: науково-теоретичний журнал. – 2015. – №2. – С. 135–144.

ПИСЬМЕНСЬКИЙ
Євген Олександрович

ЩОДО ОЦІНКИ ДІЯННЯ ЯК МАЛОЗНАЧНОГО У ПРАКТИЦІ ВІТЧИЗНЯНОГО ПРАВОЗАСТОСУВАННЯ

Кримінально-правова норма про малозначність діяння (ч. 2 ст. 11 КК України) є активно застосовуваною в судовій практиці. Разом з тим малозначність, будучи оціночним поняттям, сприймається правозастосовувачем по-різному, що, своєю чергою, призводить до суперечностей у розумінні її справжнього змісту, відсутності однакової практики застосування ч. 2 ст. 11 КК України тощо. Аналіз наявних у правозастосовній діяльності підходів до кваліфікації діяння як малозначного та вирішення суміжних з цим питань дозволяє визначити та узагальнити найбільш поширені (типові) проблеми, які виникають у зв'язку із застосуванням норми про малозначне діяння.

1. Рішення щодо малозначності приймається в разі вчинення злочину з матеріальним складом (при формалізованому розмірі шкоди).

Поняття істотної шкоди, використане в редакції ч. 2 ст. 11 КК України, повинно отримувати системне тлумачення з урахуванням специфіки законодавчого описання певного виду злочинної поведінки. Істотність шкоди може знаходити своє чітке відбиття у визначенні об'єктивних ознак того чи іншого складу злочину. Типовий характер шкоди в таких випадках є фіксованим, і він не може оцінюватись на розсуд правозастосовувача, що виключає звернення до кримінально-правової норми про

малозначність [1]. На жаль, суди не завжди зважають на це, що можна проілюструвати на таких прикладах.

Тульчинський районний суд Вінницької області постановою від 21 червня 2012 року заклав кримінальну справу щодо особи, яка звинувачувалась у вчиненні злочину, передбаченого ч. 1 ст. 185 КК України, через малозначність. Як установив суд, ця особа вчинила крадіжку старої залізничної рейки довжиною до 1 м, від вчинення якої ніякої істотної шкоди потерпілому, суспільству чи державі не загрожує і не могло бути загрожує через малозначність діяння, яке лише за формальною ознакою щодо приблизно визначеної вартості викраденого (164,12 гривень) містить ознаки ч. 1 ст. 185 КК України [2].

15 вересня 2014 року Березнівський районний суд Рівненської області виправдав особу у вчиненні злочину, передбаченого ч. 1 ст. 185 КК України, на підставі ч. 2 ст. 11 КК України. Суд дійшов висновку про можливість визнання вчиненого діяння малозначним, оскільки воно лише формально містить ознаки злочину, передбаченого ч. 1 ст. 185 КК України, але через малозначність не становить суспільної небезпеки. Спираючись на пояснення потерпілої, суд резюмує: викрадення мобільного телефону вартістю 167,75 гривень та двох сім-карт вартістю 40,35 гривень не загрожує і не могло загрозувати шкоди особі, суспільству або державі [3].

Відрадно, що Верховний Суд України в постанові від 24 грудня 2015 р., пов'язавши застосування норми про малозначність з оцінним характером шкоди, заподіяної об'єкту кримінально-правової охорони, сформулював такий правовий висновок з цього питання. Закріплене в ч. 2 ст. 11 КК України положення передбачає встановлення малозначності лише в тому разі, коли законодавець вирішення питання про межі загрожує шкоди залишає на розсуд правозастосувача. Щодо злочинів, конструкція складів яких передбачає конкретно визначений розмір спричиненої шкоди, констатація малозначності діяння виключається [4]. Є сподівання, що зазначена позиція вплине на забезпечення однаковості судової практики в частині визначення ознак малозначності при вчиненні діянь з формалізованим розміром шкоди.

2. Малозначність визначається у випадках, коли діяння не містить ознаки (ознак) складу злочину, передбаченого КК України.

Малозначне діяння формально повинно містити всі ознаки складу певного злочину, передбаченого КК України. Такий висновок можна зробити з огляду на законодавче визначення малозначності [5, с. 138]. Однак, у деяких випадках суди ухвалюють рішення про визнання діяння малозначним за умов відсутності певної ознаки або навіть низки ознак складу злочину. Показовими видаються такі приклади.

Рішенням Олександрівського районного суду Донецької області від 16 липня 2014 року особа була виправдана через відсутність у її діях складу злочину, передбаченого ч. 1 ст. 296 КК України. Посилаючись на ч. 2

ст. 11 КК України, суд дійшов висновку, що вчинене діяння, хоч і характеризується особливою зухвалістю, але при цьому сума матеріальної шкоди є мізерною, припинення роботи магазину було не тривалим, вчинене не завадило покупцям робити покупки, удари руками звинуваченого по холодильній камері не завдали шкоди, для припинення дії винного було достатньо того, що продавець взяла його за руку та вивела з магазину, після чого звинувачений навіть вибачився [6]. Викладене, насправді, ілюструє не мізерність спричиненої шкоди, а відсутність діяння у виді грубого порушення громадського порядку. Суд мав би констатувати порушення громадського порядку, яке не можна вважати грубим і виправдати особу за відсутністю суспільно небезпечного діяння як обов'язкової ознаки хуліганства.

В аналогічному випадку Семенівський районний суд Чернігівської області установивши, що орган досудового слідства не правильно оцінює дії звинуваченої за ч. 1 ст. 172 КК України, ухвалює рішення щодо малозначності діяння з міркувань недоведеності грубого порушення законодавства про працю. За твердженням суду допущене особою порушення не є грубим, оскільки вона отримувала державні кошти один раз на місяць [7].

3. При встановленні малозначності діяння враховуються фактори, які не визначені в ч. 2 ст. 11 КК України.

Потрібно пам'ятати, що посткримінальна поведінка порушника кримінально-правової заборони, характеристика його особи, ступінь реалізації злочинного умислу, інші обставини, що відповідно до закону можуть бути правовими підставами для пом'якшення покарання або навіть звільнення від кримінальної відповідальності, значення в контексті встановлення наявності або відсутності малозначності діяння за ч. 2 ст. 11 КК України не мають.

У контексті сказаного привертає увагу рішення Апеляційного суду м. Севастополя від 2 лютого 2010 року. Суд скасував вирок Нахімовського районного суду м. Севастополя, за яким особа була виправдана у зв'язку з малозначністю діяння. Погодившись з позицією прокурора, який оскаржував це рішення, суд зазначив таке. Поза увагою суду першої інстанції залишились ті обставини, що особа вчинила злочин проти правосуддя (ч. 2 ст. 389 КК України), злочин з формальним складом, її дії мали свідомий, умисний характер [8]. Виникає питання: чи мають зазначені обставини юридичне значення для оцінки діяння за ч. 2 ст. 11 КК України, ураховуючи, що Нахімовський районний суд установив усі обов'язкові ознаки малозначності?

4. Особа, яка вчинила малозначне діяння, звільняється від кримінальної відповідальності.

Від кримінальної відповідальності може бути звільнена особа, котра вчинила суспільно небезпечне діяння, що містить склад конкретного злочину, передбаченого КК. У зв'язку з цим звільнення від кримінальної

відповідальності потрібно відрізняти від тих випадків, коли склад злочину як одна з правових підстав кримінальної відповідальності взагалі відсутній. Однією з таких підстав є малозначність діяння. У доктрині кримінального права вважається усталеною позиція, згідно з якою носієм суспільної небезпеки злочину є ознаки його складу, а тому в разі відсутності суспільної небезпеки діяння через його малозначність має місце відсутність складу злочину [9, с. 734]. Незважаючи на це, судовій практиці відомі випадки, за яких особа через малозначність звільняється від кримінальної відповідальності.

Так, *установивши, що діяння через малозначність не становить суспільної небезпеки, Ковельський міськрайонний суд Волинської області ухвалює рішення про звільнення особи від кримінальної відповідальності за вчинення злочину, передбаченого ч. 1 ст. 310 КК України* [10]. Згідно з *ухвалою Києво-Святошинського районного суду Київської області на підставі ч. 2 ст. 11 КК України особа звільняється від кримінальної відповідальності за вчинення злочину, передбаченого ч. 2 ст. 389 КК України* [11].

5. Висновок про малозначність діяння не містить обґрунтування.

У деяких випадках суди, ухвалюючи рішення про застосування ч. 2 ст. 11 КК України, обмежуються загальною оцінкою про відсутність істотної шкоди, що була заподіяна або могла бути заподіяна фізичній чи юридичній особі, суспільству або державі.

Як приклад, *Сахновщинський районний суд Харківської області в постанові від 27 листопада 2012 року, посилаючись на ч. 2 ст. 11 КК України, відмовив у порушенні кримінальної справи за ч. 2 ст. 125 КК України. Удар потерпілого кулаком в обличчя було визнано малозначним діянням без жодного обґрунтування такої позиції* [12].

У цьому зв'язку слід нагадати, що право на отримання мотивованого судового рішення є процесуальним елементом права на справедливий суд (ст. 6 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод). Отже, цілком слушно Європейський суд з прав людини (ЄСПЛ) належне здійснення правосуддя пов'язує саме з вмотивованістю судового рішення – у рішеннях судів мають бути належним чином зазначені підстави, на яких вони ґрунтуються (рішення ЄСПЛ «Кузнецов та інші проти Росії», «Гірвісаарі проти Фінляндії» та ін.).

Продемонстровані проблеми, що виникають при застосуванні кримінально-правового положення про малозначне діяння, серед іншого свідчать про наявність низки недоліків у його нормативно-правовій регламентації та складнощі у тлумаченні ч. 2 ст. 11 КК України.

Література:

1. Дудоров О. Малозначність діяння: проблеми застосування та вдосконалення кримінального закону / О. Дудоров, Є. Письменський // Юридич-

- ний вісник України. – 19-25 лютого 2016 р. – № 7; 26 лютого – 3 березня 2016 р. – № 8.
2. Постанова Тульчинського районного суду Вінницької області від 21 червня 2012 року у справі № 226/3574/12 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/24896145>.
  3. Вирок Березнівського районного суду Рівненської області від 15 вересня 2014 року у справі № 555/134/14-к [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/40462466>.
  4. Постанова Верховного Суду України від 24 грудня 2015 року № 5-221кц15 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/\(documents\)/61D672F17421A23DC2257F470044BDB0](http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/(documents)/61D672F17421A23DC2257F470044BDB0).
  5. Письменський Є. О. Про проблеми кримінально-правової кваліфікації малозначних діянь / Є. О. Письменський // Теорія кримінально-правової кваліфікації як феномен української кримінально-правової доктрини: тези доповідей та повідомлень учасників науково-практичної конференції, 16 січня 2016 р., м. Львів. – К.: Видавничий дім «АртЕк», 2016. – С. 138-142.
  6. Вирок Олександрівського районного суду Донецької області від 16 липня 2014 року у справі № 240/312/14-к [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/39777084>.
  7. Вирок Семенівського районного суду Чернігівської області від 11 січня 2011 року у справі № 1-1/2011 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/47597015>.
  8. Ухвала Апеляційного суду м. Севастополя від 2 лютого 2010 року у справі № 11-35/2010 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/7995015>.
  9. Кримінальне право. Загальна частина: підручник / за ред. А. С. Беніцького, В. С. Гуславського, О. О. Дудорова, Б. Г. Розовського. – К.: Істина, 2011. – 1112 с.
  10. Постанова Ковельського міськрайонного суду Волинської області від 4 травня 2007 року у справі № 1-126/07 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/2087843>.
  11. Ухвала Києво-Святошинського районного суду Київської області від 2 березня 2015 року у справі № 369/650/15-к [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/43305579>.
  12. Постанова Сахновщинського районного суду Харківської області від 27 листопада 2012 року у справі № 2032/1885/12 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/28665530>.

ХРЯПІНСЬКИЙ
Петро Васильович

СУСПІЛЬНА КОРИСНІСТЬ ОБСТАВИН, ЩО ВИКЛЮЧАЮТЬ ЗЛОЧИННІСТЬ ДІЯННЯ, ЯК ЗАОХОЧУВАЛЬНИХ ЗАСОБІВ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОГО ХАРАКТЕРУ

Особливе місце в системі заходів кримінально-правового характеру займають заохочувальні засоби (норми). Заохочувальними визнаються, заходи кримінально-правового характеру, що у своїй основі становлять заохочувальний, не примусовий вплив на особу у сфері кримінально-